

**This is an electronic reprint of the original article.
This reprint *may differ* from the original in pagination and typographic detail.**

Author(s): Nevalainen, Pasi

Title: Katsaus Postin nykyhistorian suuriin kysymyksiin

Year: 2017

Version:

Please cite the original version:

Nevalainen, P. (2017, 18). Katsaus Postin nykyhistorian suuriin kysymyksiin.
Tabellarius.

All material supplied via JYX is protected by copyright and other intellectual property rights, and duplication or sale of all or part of any of the repository collections is not permitted, except that material may be duplicated by you for your research use or educational purposes in electronic or print form. You must obtain permission for any other use. Electronic or print copies may not be offered, whether for sale or otherwise to anyone who is not an authorised user.

Katsaus Postin nykylä historian suuriin kysymyksiin

Postin lähilä historian suuret kysymykset linkittyvät enemmän kuin koskaan sen vanhaan kumppaniin televiestintään. Myös akateeminen historiantutkimus on viime vuosina ollut kiinnostuneempi teleliiketoiminnan 1970-luvulta alkaneesta vallankumouksesta kuin perinteisestä postista. Osin tätä selittää se, että myös historiankirjoitus on sidoksissa aikaansa. Sähköinen viestintä jo itsessään on ollut näyttävä osa viime vuosikymmenien kaiken läpäisevää muutosta. Se on mahdollistanut uudenlaisen globaalin talouden lukeutuen itse yhdeksi 1900-luvun lopun nopeimmin kasvaneista toimialoista. Samaan aikaan monista entisistä valtiollisista monopoleista on kehkeytynyt monikansallisia pörssiyrityksiä. Posti puolestaan edustaa vuosisatoja vanhaa traditiota jossa viesti kuljetetaan kädestä toiseen.

Komeasta historiasta huolimatta posti ei ole pelkkää menneisyyttä. Se on jo selvinnyt voittajana lennättimestä ja sittemmin myös lankapuhelimesta. Samaan aikaan postipalvelu on kasvanut koko kansan peruspalveluksi. Nyt uusina haastajina ovat seuraavan sukupolven sähköinen viestinvälitys ja kansainvälistyvä kilpailu. Sinällään nämä elementit eivät edusta mitään uutta. Teknologia, kilpailu ja myös valtio-omistajan linjaukset ovat aina olleet Postin historian keskiössä. Uusi elementti sen sijaan on, että kirjeliikenne, jonka varaan postilaitos on perinteisesti nojannut, on kääntynyt vääjäämättömältä näyttävään laskuun.

Yrityksen sopeutuminen markkinoiden muutokseen on liiketoimintahistorian ydinkysymyksiä. Yleensä kansainvälisessä tutkimuksessa kiinnitetään huomiota institutionaalisiin tekijöihin (kuten lainsäädännön tai markkinoiden kehitykseen), omistajaohjaukseen sekä yrityksen omaan uudistumiskykyyn.

Aivan erityisiä tapauksia

Niin posti- kuin telelaitoksia tarkastellaan kansainvälisessä tutkimuksessa yleensä valtionyhtiöinä tai julkisina hyödykkeinä. Etenkin 2000-luvun alun tutkimuksessa korostettiin usein elinkaarinäkökulmaa. Alan klassikoksi muodostunut, Pier Angelo Toninellin (2000) toimittama ”The rise and fall of state-owned enterprise in the Western world” korosti monien muiden tapaan valtionyhtiöiden funktionaalista merkitystä. Valtionyhtiöt perustettiin palvelemaan tiettyä tehtävää, ne täyttivät tarkoituksensa, sopeutuivat jossain määrin muuttuneisiin olosuhteisiin. Mutta sen jälkeen kun ne eivät enää palveleet niiden alkuperäisiä tavoitteita, ne voitiin myydä. Erityisesti Margaret Thatcherin Britanniaasta alkaneeseen yksityistämiskehitykseen on liitetty vahva poliittinen, uusliberalistisen talousajattelun läpitunkema elementti. Postit ovat tosin jääneet taloushistorian tutkimuksessa viime aikoina harmillisen vähäiselle huomiolle¹. Kuten Duncan Campbell-Smith (2011) ansiokkaassa teoksessaan ”Masters of the Post” huomauttaa, edes Thatcher ei tohtinut yksityistää kansallisen ikonin asemaan noussutta Royal Mailia.

¹ Suomenkielisen yleisesityksen Suomen Postin 2000-luvun alun historiasta on esittänyt aiemmin Pietiäinen 2008. Kansainvälisestä tutkimuksesta poimittakoon Campbell-Smithin Royal Mailin historia 2011. Journaaleista esimerkiksi *Business History*:ssä käsiteltiin vuoden 2016 numeroissa Britannian Royal Mailin naistyöntekijöitä ensimmäisen maailmansodan aikana sekä edelleen Royal Mailin 1930-luvun markkinointiviestintää.

Erityisesti postin, teletoiminnan tai rautateiden kaltaisissa hyvin pitkäikäisissä instituutioissa korostuu pitkän aikavälin asteittain tapahtunut muodonmuutos yleishyödyllisistä palvelulaitoksista liikeyksiköiksi. Niiden alkuperät ovat usein liiketaloudellisesti kyseenalaisissa, mutta yhteiskunnan kannalta tarpeellisissa tehtävissä. Nämä liittyvät usein ”strategisiin” tarpeisiin, luonnollisiin monopoleihin tai peruspalveluihin. Olomuodon *valtionyhtiönä* tekee erityiseksi juuri sen sidosomistajan erityisiin tavoitteisiin, poliittiseen päätöksentekoon sekä valtionhallinnon käytänteisiin. Näiden ohella, Suomen Postin kohdalla jo 1970-luvulta alkaen, on korostettu näiden yksiköiden roolia liiketaloudellisina yksiköinä. Perinteisten yhteiskunnallisten päämäärien ja taloudellisten arvojen yhdistäminen on kuitenkin aina ongelmallista. Tämä koskee valtionyhtiöitä laajemminkin. 1990-luvun alussa valtionyhtiöiden erityiseksi ongelmaksi todettiin omistuksen ”kasvottomuus” ja epäjohtomukaisuus.

Yksityistäminen on nähty paitsi poliittisena tekona, sen on ajateltu vapauttavan yhtiön omaehtoiseen kehitykseen. Yksityisten yritysten on oletettu toimivan tehokkaammin ja markkinalähtöisemmin. Sen vaikutuksia on toki myös epäilty, esimerkiksi siksi että muutosta ”byrokraattisesta liikeyritysmäiseksi” on pidetty prosessina, jolloin monet tuottavuutta kohottavat toimet on tehty jo kauan ennen yhtiön myymistä. Tämä näkyy myös Suomen posti- ja telelaitoksen kohdalla, jota alettiin valmistella liikelaitosuudistusta varten viimeistään 1980-luvun alkupuolelta.

Yhtiöittämisen ja yksityistämisen historiaa tarkastellessa on syytä pitää mielessä yhtiöittämisen ja yksityistämisen välinen selvä ero. Valtion virasto posti- ja telelaitos muuttui uusimuotoiseksi liikelaitokseksi vuoden 1990 alusta ja vuoden 1994 alusta muodostettiin holdingyhtiö Suomen PT Oy. Eduskunta teki todennäköisesti Postin lähihistorian merkittävimmän päätöksen hyväksyessään syksyllä 1997 Suomen PT oy:n jakamisen päätoimialoittain kahtia. Jaon synnä oli aikomus listata kansainväliseen liiketoimintaan tähdännyt Sonera Helsingin pörssiin. Suomen Postin osalta oli jokseenkin selvä, että se tuli jatkamaan valtionyhtiönä, muuttuen kuitenkin julkiseksi osakeyhtiöksi vuonna 2001². Seuraavana vuonna Posti julkisti uuden ilmeensä, jolla se halusi kertoa, että ”Posti on paljon enemmän kuin päivän postit”. Se halusi kertoa olevansa myös sähköisen viestinvälityksen ja yrityslogistiikan edelläkävijä.³

Liiketoiminnan sopeutumista uusiin olosuhteisiin tarkastellaan usein niiden menestymisen näkökulmasta, erityisesti telelaitosten kohdalla on tutkittu, kuinka entisistä laitoksista on tullut menestyviä monikansallisia operaattoreita. Myös postiala tarjoaa menestymisen mallia. Eräs kiinnostavimmista on saksalainen Deutsche Post, joka listautui marraskuussa 2000. Kesällä 2002 se osti enemmistöosuuden kansainvälisestä logistiikkayhtiö DHL:stä, josta kehitettiin seuraavina vuosina globaali brändi.

Suomessa tapahtuneet kehityskulut linkittyvät kiinteästi kansainvälisiin trendeihin ja myös Suomen Posti on suunnannut ulkomaille. Posti- ja telehallitus osti jo 1980-luvun lopulla osuuksia eri maiden postihallintojen kansainvälisistä yhteisyrityksistä – aluksi defensiivisistä syistä. Jo tuolloin havaittiin, että yksityiset kuriiriyhtiöt olivat tehokkaita organisoimaan kansainvälistä liikennettä ja niille oli kehittymässä etulyöntiasema kansainvälistyvään pakettibisnekseen. Kansainvälisten yhteisyritysten avulla haluttiin vahvistaa perinteisten postien asemaa. Sittemmin 2000-luvulla kansainvälisestä toiminnasta haettiin selvästi liiketoiminnan kasvua etenkin Itämeren ympäristöstä. Venäjällä Itella on

² Julkinen osakeyhtiö on osakeyhtiömuoto, joka sallii yhtiön osakkeilla käytävän kaupan esimerkiksi pörssissä.

³ Pietiäinen 2008, 112.

toiminut vuodesta 2006, hoitaen yritysten välivarastointia ja myyden verkkokaupan palveluja yrityksille. Vuonna 2013 julkaistun vision mukaan Venäjän liiketoiminta on yhtiön painopisteitä.

Postien yksityistäminen on viime vuosina jatkunut. Royal Mailin yksityistämistä marraskuussa 2013 perusteltiin yhtiön tarpeella suunnata huomionsa kasvavaan mutta vahvasti kilpailtuun pakettiliiketoimintaan. Osakeannilla tavoiteltiin pääomaa investointeihin sekä liiketoiminnan liikkumavaraa. BBC:n uutisoinnissa tosin korostuivat peruspalvelun laatuun ja työntekijöiden asemaan liittyneet huolenaiheet. Punaisista kirjelaatikoistaan tunnettuun yhtiöön myönnettiin liittyvän paljon emotionaalisia tekijöitä. Kuitenkin verkkokaupan toimitukset ja pakettiposti katsottiin yhtiön kannalta paljon tärkeämmiksi kuin kutistuva kirjeposti. Pikku Kakkosen katsojat tietävätkin, että perienglantilainen postimies Pate on nykyään huipputeknologiaa hyödyntävä erikoispikalähetti. Muita viime vuosien yksityistämisiä ovat olleet muun muassa Japanin (2015) sekä Italian (2015) postit. Jälkimmäisessä tapauksessa listautumisen tuotto käytettiin valtion velkojen lyhennyksiin. Summa oli pieni, mutta sen symbolinen arvo suuri. Samalla kerrottiin haettavan vauhtia yhtiön liiketoimiin.

Pitkään ennustettu käänne

Postin historian suurin muutos alkaa markkinarakenteista. Perinteinen postitoiminta on osoittamassa hiipumisen merkkejä. Sähköisen viestinnän todellisuuteen kasvaneet sukupolvet eivät juuri kirjeitä kirjoita, mutta lähettävät ja vastaanottavat muita lähetyksiä. Nämä ovat kuitenkin voimakkaasti kilpailtuja palveluja.

Monopoleista huolimatta monet valtion liikeyritykset ovat jo pitkään kohdanneet epäsuoraa kilpailua. Postin osalta 1990-luvun taitteessa kilpailua osattiin odottaa lähinnä kuriiripalveluihin, myöhemmin muihin jakelupalveluihin. Kirjepostia sen sijaan ei ole pidetty erityisen houkuttelevana liiketoimintana. Kilpailua osoitteellisissa lähetyksissä on valtion taholta yritetty saada aikaan jo vuosikymmenien ajan. Varsin yleisen ajattelutavan mukaan kilpailu on keino tehostaa palvelua ja laskea hintoja. Vapaa kilpailu virallistettiin 1994. Tuolloinen Postitoimilaki kuitenkin asetti toimiluvulle ankaria ehtoja, joita elinkeinoelämä arvosteli voimakkaasti. Kun EU:n komissio syksyllä 2006 ehdotti koko postipalvelun avaamista kilpailulle, ulkomaille jo tähynnyt Suomen Posti kannatti esitystä, koska uskoi sen avaavan oven muihin Euroopan maihin. Unionin parlamentti hyväksyi tammikuussa 2008 postidirektiivin, jonka nojalla kilpailu vapautettiin vuoden 2011 alusta. Tosin huomattavan moni maa sai heti alkuunsa siirtymäkauden pidennystä vuoteen 2013 saakka⁴.

Jatkuvien tehostamistoimien seurauksena Suomen posti oli 2000-luvun taitteessa Pohjoismaiden kannattavin posti. Jukka-Pekka Pietiäinen (2008) on aiemmin listannut Postin toimintaan vuosituhanen taitteessa vaikuttaneita tekijöitä:

- Lehdistötuen poistaminen 1990-luvun lopulla sekä sanoma- ja paikallislehtien kokonaisvolyymin kääntyminen laskuun
- Pankkipalvelut loppuivat lopullisesti Leonia-yhteistyön lakattua
- Kilpailu koveni kannattavissa tuoteryhmissä.
- EU:n säännökset estivät aiemmin käytetyt peruspalvelujen tuki- ja subventiomahdollisuudet

⁴ Ks. Pietiäinen 2008.

Tuosta lähtien toimialan murros on vain kiihtynyt. Tärkein yksittäinen ongelma lienee kirjepostin määrässä tapahtunut, jo vuosikymmeniä ennustettu käänne. Osoitteellisista kirjeistä noin puolet on yritysten kotitalouksille lähettämiä kirjeitä, näistä suuri osa laskuja. Sähköisen laskutuksen lisääntyminen sekä toisaalta taantuma käänsvät kirjeiden määrän jyrkkään laskuun vuonna 2009. Erityisesti sähköinen laskutus on vähentänyt kirjeiden määrää. Vuonna 2014 osoitteellisen postin määrä laski peräti 10 prosenttia. Tuolloin Posti arvioi kirjeiden määrän puolittuvan vuosikymmenen loppuun mennessä. Kuitenkin Posti on käytännössä sidottu kirjeeseen. ETLA:n raportin mukaan osoitteellinen kirjeposti ja sen kehitys vaikuttaa oleellisesti postitoiminnan kannattavuuden ja työllisyyden kehitykseen vuoteen 2020 saakka. Vaikka mainospostin jakelu on kasvanut vahvasti, ja vaikka verkkokauppaan liittyvän pakettipostin määrä kasvaa, niillä ei ole vielä ratkaisevan suurta merkitystä toiminnan koko kannattavuuteen.⁵

Vuosituhanne vaihteessa Posti määritteli sähköisen viestinvälityksen ja yrityslogistiset ratkaisut strategisiksi kasvualueiksi. Konsernin toiminta jaettiin viiteen liiketoimintaryhmään; viestinvälityspalvelut, sähköiset välityspalvelut, pakettipalvelut ja palvelukanavat, logistiikkapalvelut sekä erillisliiketoiminnat.⁶ Nämä ovat kuitenkin kilpailtuja markkinoita. Tämän päivän kotimaan postimarkkinoilla häirii suuri määrä yhtiöitä, suurimpina kotimaiset Posti ja Matkahuolto. Monet maailman suurista operaattoreista toimivatkin Suomessa tytäryhtiöidensä kautta. Viestintäviraston raportin (2014) mukaan nämä ovat vahvistaneet asemiaan muun muassa siksi, että suuret kansainväliset verkkokaupat hakevat kumppaneikseen kansainvälisiä, laajoja maantieteellisiä alueita kattavia jakeluoperaattoreita. Nämä verkkokauppojen kuljetuksista vastaavat operaattorit puolestaan toimivat Suomessa joko itse tai paikallisten yhteistyökumppaneidensa kautta.

Business vai palvelu?

Posti- ja kuriiritoiminnan kannattavuus parani vielä 1990-luvun mittaan selvästi, mutta 2000-luvulla kannattavuus on kääntynyt selvään laskuun. ETLA:n selvityksen mukaan kannattavuuden lasku on johtunut kuljetuskustannusten noususta, siitä että Posti ostaa huomattavan paljon kuljetuksia täyttääkseen yleispalveluvelvoitteensa⁷. Julkisen keskustelun keskiössä ovat kuitenkin peruspalvelut. Kahden intressin, liiketalouden ja peruspalvelun välinen ristiriita on ollut ilmeinen viimeistään 1970-luvulta lähtien, jolloin kehitettiin uusia kustannuslaskennan menetelmiä ja saatiin käsitys tiettyjen palvelujen aiheuttamista tappioista. Palvelupisteiden tarpeeseen vaikutti toisaalta yhteiskuntaa ravistellut nopea kaupungistuminen, toisaalta ihmisten kulutustottumuksissa tapahtuneet muutokset. Toimipaikkojen lakkautukset joka tapauksessa aiheuttivat närkästystä.

Kustannustietoisuus, tulostavoitteet ja paine karsia kannattamattomia toimintoja kasvoivat valtion taloustilanteen heikennyttyä 1970-luvun laman aikana. Seuraavina vuosina todettiin, että sotien jälkeinen erityisen nopean talouskasvun aika näytti päättyneen. Erityisen hyvin monen mieleen jäivät kuitenkin Postin 1990-luvun alun irtisanomiset. Tuolloin palveluverkon karsimisen taustalla oli suurelta osin pankkitoimialan murros ja myös Postipankin tarve karsia palveluverkostaan. Julkisuudessa nämä säästöt yhdistettiin kuitenkin liikelaitosuudistukseen, niitä verrattiin aiemmin

⁵ Rantala 2013; Viestintävirasto 2014.

⁶ Vuosikertomus 2000.

⁷ Rantala 2013.

annettuihin lupauksiin ja ne nähtiin valtio laitoksen vastuuttomuutena keskellä tuolloista, poikkeuksellisen vaikeata lamaa.

Liikelaitosuudistuksen eräs tavoite oli selkeyttää valtion laitoksille ominaista tavoitteiden ristiriitaa. Uusimuotoisen Posti- ja telelaitoksen tavoitteet jaettiin kahteen, taloudellista tulosta sekä palvelua koskeviin osiin. Muutos kuvastaa yleistä trendiä säännellä julkista palvelua mieluummin sääntelyn kuin suoran julkisen omistuksen keinoin. Cliftonin ym. (2011) mukaan kiinnostavaa on, että myös vanhat palveluntarjoajat ovat tyyppillisesti kannattaneet tämän tyyppisiä uudistuksia. Myöhemmin yleispalveluvelvoitetta on säännellyt Postilaki.

Vaikka yleispalveluvelvoitteen todellista vaikutusta on lähestulkoon mahdoton laskea, ETLA:n raportti piti selvänä, että ne aiheuttavat huomattavan taloudellisen rasitteen yritykselle. Vuosittaisten kustannusten nettosumman arvioitiin vuosina 2005–2012 olleen noin 5–8 prosenttia Itella Viestinvälityksen liikevaihdosta. Raportti arvioi pessimistiseen sävyyn, että mikäli "... vaatimukset yleispalveluun kuuluvien lähetysten osalta pidetään ennallaan, ei Itella pysty sopeuttamaan postipalvelujen tarjoamisen osalta kustannusrakennettaan eikä hinnoitteluaan riittävästi tulevaisuudessakaan niin, että yleispalveluvelvoitteen alaisten postipalvelujen tarjoamisesta tulisi kannattavaa".⁸

Hallituksen tuore esitys (18/2016) uudeksi postilainaksi esittää luopumista toimiluvista kokonaan osana hallituksen norminpurkukampanjaa. Esityksen toivotaan vähentävän alalle tulon kynnystä ja synnyttävän kilpailua, jonka puolestaan toivotaan alentavan hintatasoa. Tavoitteeksi ilmoitetaan paremmat, halvemmat ja laadukkaammat postipalvelut. Esityksessä myönnetään, että kilpailu tulisi johtamaan yleispalvelua tarjoavan yhtiön kohdalla volyymien laskuun, mutta toisaalta luvataan uusia mahdollisuuksia kehittää yhtiön toiminnan edellytyksiä. **Vaikka volyymin lasku tarkoittaa sekä tulojen että menojen vähentymistä, toiminnan kiinteät kustannukset eivät laske ilman rakenteiden uudistamista – kirjeestä uhkaa tulla yhä kalliimpi.** Liikenne- ja viestintäministeriö julkaisi elokuussa 2016 uutta postilakia pohjustavan muistion, jossa ehdotettiin Postin jakeluvelvoitteen keventämistä.

Esityksen vastaanotossa kohtasivat periaatteellinen peruspalveluja puolustava sekä markkinarealistinen näkökulma⁹. Julkisessa keskustelussa muiden liiketoimintojen, etenkin "ulkomaan seikkailujen" katsotaan helposti olevan poissa kotimaan palveluista. Venäjän toimintoja on syytetty epäammattitaitoisiksi ja kannattamattomiksi – niiden nähdään olevan pois kotimaan palvelusta. Toistuneet uutiset suurista irtisanomisista eivät ole parantaneet yhtiön mainetta. Valtion omistajaohjauksesta vastannut ministeri Haavisto vastasi eduskunnan kirjalliseen kysymykseen vuonna 2014 puolustaen yhtiön valitsemia tietoja. "Uudessa strategiassa Itellan painopiste keskittyy kasvun ja laajentumisen sijaan ydinliiketoimintoihin. Postijakelu ei tarjoa kasvun mahdollisuuksia, vaan postivolyymien rajun laskun takia Itella joutuu hakemaan korvaavia tuottoja verkkokaupasta ja Venäjän markkinoilta, jotka tarjoavat lisäksi kannattavan kasvumahdollisuuden vuotta 2020 ajatellen."

Elämää "brändiseikkailun" jälkeen...?

⁸ Koski 2013, 13.

⁹ Esim. Suomen Kuvalehti 33/2016.

Historioitsijalle lähimenneisyys on usein vaikea ja kiusallinen koska tulkintoja joudutaan tekemään vähäisten tietojen perusteella. Suurin ongelma on kuitenkin ajallisen perspektiivin puute. Päätösten seurauksia ei vielä kyetä arvioimaan laajalti. Käytännössä historioitsijan onkin luotettava julkisuudessa esitettyihin tietoihin, lausuttuihin näkemyksiin, annettuihin lupauksiin ja peilattava niitä laajempiin kehityskulkuihin.

Sähköisen viestinnän uhatessa puolittaa perinteisen postin määrän, Itella kertoo (2013) hakevansa kasvua verkkokaupasta ja Venäjän markkinoilta (Taulukko 1). Yhtiön verkkokaupan strategiana on toimia kaupan kumppanina ja mahdollistajana. Venäjän markkinoista oli tarkoitus tehdä yhtiön toinen päämarkkina-alue jota varten perustettiin oma liiketoimintaryhmä. Toimitusjohtaja Malisen mukaan ”yhtiön kaikkien liiketoimintojen pitää olla kannattavia, jotta voimme kasvaa, tehdä riittäviä investointeja kilpailukyvyyn turvaamiseksi sekä rahoittaa yleispalveluvelvoitteen mukaiset toiminnot”. Yhtiön painopistettä aiotaan siirtää kirje-, lehti- ja mainosjakelusta verkkokaupan pakettivirtojen, varastoinnin ja jakelun hallintaan. Kasvua tukemaan yhtiö perusti erillisen ”eCommerce” -yksikön. Taloushallinnon automatisointi- ja ulkoistamispalveluja tarjoava alakonserni nimettiin OpusCapitaksi, joka ilmoitti tähtäävänsä voimakkaaseen kasvuun Euroopassa.

Taulukko 1. Postin liikevaihdon maantieteellinen jakauma 2015

Suomi 77 %

Skandinavia 8 %

Venäjä 7 %

Muut 8 %

Lähde: Posti Group Oy vuosikertomus 2015.

Itellasta tuli jälleen Posti (Posti Group Oyj) vuoden 2015 alusta lukien. Vaikka yhtiön mukaan muutoksella viestittiin uudistumiskykyä ja halua, lehdistö tivasi ”brändiseikkailun” hintaa. Merkittävää on kuitenkin se, että yhtiö kertoo lähivuosina tähtäävänsä uudistumiseen ja kannattavaan kasvuun uusissa palveluissa. Ympäristöystävällisyys on nostettu keskeiseksi osaksi imagoa, Posti kertoo olevansa maailman ensimmäinen hiilineutraali postipalvelun tarjoajana.¹⁰ Se ei siis aio tyytyä supistuvan peruspalvelun hoitajaksi.

Postin 2000-luvun historiassa yhdistyy kaksi eri problematiikkaa. Valtio-omistajaan liittyvät erityiskysymykset sekä kannattavan että ei-kannattavan toiminnan yhdistäminen samaan organisaatorakenteeseen. Mitä ”Postin historian suurin murros” historian valossa tarkoittaa? Onhan Posti jo useamman kerran historiassaan mukautunut yhteiskunnan muutokseen. Tällä kertaa oleellista on perinteisen päätoimialan kääntymisen todennäköisesti pysyvään laskusuhdanteeseen.

¹⁰ Vuosikertomus 2015.

Postin ongelma on sen vahva sidonnaisuus, jota voidaan kutsua myös polku- tai historiariippuvuudeksi. Kyseessä on niin henkinen kuin rakenteellinen perintö. Siirtyminen kirjeistä pakettibisnekseen ei tarkoita pelkästään kirjeiden vaihtamista paketteihin. Se tarkoittaa siirtymistä verrattain turvallisesta asemasta voimakkaasti kilpailtuun ympäristöön ja uudenlaiseen toimintatapaan. Postin pitkän historian kiinnostavimmat ajat ovatkin vasta edessä. Viime aikoina on ilmassa ollut erilaisia ehdotuksia Postin tulevaisuuden varalle. Esillä ovat olleet yhtiön jakaminen kahteen, liiketaloudellisesti kannattavaan sekä yleispalvelusta vastaavaan osaan, osittainen yksityistäminen sekä erilaiset suunnitelmat valtion jäljelle jäävien osakkeiden siirtämisestä esimerkiksi Solidiumin salkkuun. Vasta muutaman vuoden päästä tiedämme, mitä historian suurin murros oikeasti tarkoittaa.

Tutkimuskirjallisuus

Campbell-Smith, Duncan (2011). *Masters of the Post: The Authorized History of the Royal Mail*. Lontoo: Penguin books.

Clifton, Judith; Lanthier, Pierre; Schröter, Harm (2011). Regulating and deregulating the public utilities 1830–2010. *Business History*, 53(5), 659–672.

Koski, Heli (13.11.2013). *Yleispalveluvelvoitteen merkitys postin kannattavuudelle*. ETLA Raportit No 19. <http://pub.etla.fi/ETLA-Raportit-Reports-19.pdf>

Pietiäinen, Jukka-Pekka (2008). Postista Itellaksi 1995–2008. Artikkelikausijulkaisussa *Tabellarius*, sivut 100–128. Postimuseon ystävät Ry:n julkaisuja 10.

Rantala, Olavi (12.11.2013). *Postitoiminnan kehitys vuoteen 2020*. ETLA Raportit No 18. <http://pub.etla.fi/ETLA-Raportit-Reports-18.pdf>

Toninelli, Pier Angelo (toim.) (2000). *The rise and fall of state-owned enterprise in the Western world*. Cambridge: Cambridge University Press.

Viestintävirasto (2014). *Viestintäviraston postimarkkinaselvitys 2014*. https://www.viestintavirasto.fi/attachments/esitykset/Viestintaviraston_postimarkkinaselvitys_2014.pdf

Tietoja kirjoittajasta

Pasi Nevalainen on historian tutkijatohtori Jyväskylän yliopistosta. Väitöskirjassaan (2014) hän käsitteli posti- ja telelaitoksen muuttumista valtion virastosta liikeyritykseksi (vapaasti ladattavissa Jyväskylän yliopiston kirjaston kotisivuilta: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-5932-6>). Nevalaisen nykyiset tutkimusaiheet liittyvät Suomen 1900-luvun taloushistoriaan, valtionyhtiöihin ja yritysten toimintaan globalisoituvassa maailmassa. Opintojen ohessa hän työskenteli muun muassa sanomalehdenjakajana.